

JEAN GENET

VERTALING MARCEL OTTEN

DE MEIDEN

Personen

Solange en Claire twee dienstmeisjes, zussen, tussen de 30 en 35.

Solange is de oudste

Mevrouw hun bazin. Ze is ongeveer 25

De tekst die nu volgt is de eerste versie zoals die werd gespeeld in het Théâtre de l'Athénée in 1946

De kamer van Mevrouw. Meubelen in Louis xv-stijl. Achterin een raam dat uitkijkt op het gebouw ertegenover. Rechts staat het bed. Links een deur en een ladenkast. Een overdaad aan bloemen. Het is avond. De actrice die Solange speelt heeft een korte zwarte dienstbodenjurk aan. Op een stoel ligt nog een korte zwarte jurk, zwarte naadkousen, een paar zwarte schoenen met platte hakken.

claire staat in een onderjurk met haar rug naar de kaptafel. Haar gebaren – met een uitgestrekte arm – en haar toon zijn overdreven tragisch

Die handschoenen! Die eeuwige handschoenen! Hoe vaak heb ik je gezegd ze in de keuken te laten. Daar denk je zeker de melkboer mee te verleiden. Nee, nee, lieg niet, dat heeft geen zin. Hang ze boven de gootsteen. Begrijp je dan nooit dat deze kamer niet vuil mag worden? Alles, maar dan ook alles wat uit de keuken komt zit onder het spuug. Ga. En neem je fluimen mee! En hou daarmee op!

Tijdens deze uitval speelt Solange met een paar rubber handschoenen, kijkt naar haar gehandschoende handen, nu eens als een boeket gevouwen, dan weer als een waaier uitgespreid.

Dirk jezelf op, doe wat je prettig vindt. En haast je vooral niet, we hebben tijd zat. Ga!

Solange verandert plotseling van houding en gaat onderdanig weg met de rubber handschoenen die ze met haar vingertoppen vasthoudt.

Claire gaat aan de kaptafel zitten. Ze ruikt aan de bloemen, streelt de toiletspullen, borstelt haar haar, knapt zich op.

claire Maak mijn jurk klaar. Schiet op, ik heb haast. Waar bent u? draait zich om Claire! Claire!

Solange komt op.

solange Neemt u mij niet kwalijk, Mevrouw, ik was de kamillethee...

Ze spreekt dit geaffecteerd uit.

...voor Mevrouw aan 't klaarmaken.

claire Leg mijn spullen klaar. De witte glitterjurk. De waaier, de smaragden.

solange Alle sieraden van Mevrouw?

claire Leg ze neer. Ik wil zelf kiezen. Heel schijnheilig. En de lakschoenen natuurlijk. Die, waar u al jaren op zit te azen. Solange haalt een paar juwelendoosjes uit de kast, maakt ze open en stalt ze uit op het bed. Voor uw bruiloft, natuurlijk. Beken dat hij u heeft verleid! Dat u in verwachting bent! Beken het!

Solange gaat op haar hurken op het tapijt zitten, spuugt op de lakpumps en poetst ze.

Ik heb gezegd, Claire, dat gefluim te laten. Hou het toch bij u, kindje, laat het wegrotten. Ah! Ah!

Ze lacht nerveus.

Laat de verdwaalde wandelaar erin verdrinken. Ah! Ah! U bent afzichtelijk, liefje. Buk voorover en bekijk uzelf in mijn schoenen.

Ze strekt haar voet uit die Solange onderzoekt.

Denkt u dat het voor mij aangenaam is te weten dat mijn voet gehuld is in het floers van uw speeksel? In de nevels van uw moeras?

solange op haar knieën en zeer onderdanig

Ik wil dat Mevrouw mooi is.

claire maakt zich op voor de spiegel U verfoeit me, niet soms? U vertrapt mij met al uw attenties, uw onderdanigheid, u bedwelmt mij met gladiolen en wilde wouw.

Ze staat op en met zachte stem.

Wat een zinloze overdaad. Er staan hier teveel bloemen. Het is de dood.

Ze bekijkt zich weer in de spiegel.

Ik zal mooi zijn. Mooier dan u ooit zult zijn. Want met een lichaam en een gezicht als het uwe zult u Mario nooit verleiden. Die belachelijke

melkboer kijkt op ons neer en als hij bij u eenmaal een kind heeft gemaakt...

solange O! Maar ik ben nooit...

claire Houd uw mond, domkop! Mijn jurk!

solange zoekt in de kast en haalt er een paar jurken uit De rode jurk.

Mevrouw doet haar rode jurk aan.

claire De witte, zei ik, met de paillettes.

solange streng Mevrouw draagt vanavond

de scharlaken fluwelen jurk.

claire naïef Ach! Waarom?

solange koel Het is onmogelijk om onder

de fluwelen plooien Mevrouw's boezem over het hoofd te zien. Als

Mevrouw zucht en met Mijnheer praat over mijn toewijding! Zwart past u beter als weduwe.

claire Hoezo?

solange Moet ik het uitleggen?

claire Ach, je wilt praten... Prima. Bedreig me maar. Beledig je bazin. Je wilt praten over de tegenslag van Mijnheer, Solange. Dwaas. Dit is niet het ogenblik om het over hem te hebben, maar ik zal van je wenk prima gebruik maken. Je glimlacht? Je twijfelt eraan?

Aldus uitgesproken: je glimlacht, dus twijfel je.

solange Dit is niet het moment om bepaalde zaken aan het licht te brengen...

claire Om wat aan het licht te brengen?

Mijn schandelijke daad? Mijn schandelijke daad! Het woord alleen al: aan het licht...!

solange Maar Mevrouw!

claire Ik snap waar je heen wilt. Ik hoor nu al het gegons van je beschuldigingen, van het begin af aan beledig je mij, zoekend naar het juiste ogenblik om mij in m'n gezicht te spugen.

solange met medelijden Mevrouw, Mevrouw, zo ver zijn we nog niet. Als Mijnheer...

claire Als Mijnheer in de gevangenis zit, komt dat door mij, waag dat eens te zeggen! Waag het! Je kunt vrijuit praten, praat dan.

Ik mag dan een huichelaar zijn, verborgen achter mijn bloemen, maar tegen mij kun je niets beginnen.

solange U ziet de kleinste dingen als een bedreiging. Mevrouw moet niet vergeten dat ik de dienstmeid ben.

claire Ben ik aan jouw genade overgeleverd omdat ik Mijnheer bij de politie heb aangegeven, dat ik het ermee eens was hem te verraden? Ik had ergere dingen kunnen doen. Betere. Denk jij dat ik niet heb geleden? Ik dwong mijn hand ertoe, hoor je dat Claire, ik dwong hem ertoe, langzaam maar vast, zonder fouten, zonder doorhalingen die brief te schrijven die mijn geliefde naar het cachot zou sturen. En jij, in plaats van me te steunen, jij drijft de spot met mij? Je praat over mij als weduwe! Mijnheer is niet dood, Claire. Mijnheer zal van cachot naar cachot worden gebracht, misschien tot in Guyana en ik, zijn minnares, zal hem volgen, gek van verdriet.

Ik zit in zijn konvooi. Ik zal delen in zijn roem. Je praat over mij als weduwe. De witte jurk is de rouwkledij van vorstinnen, Claire, dat ben jij je niet bewust. Jij weigert mij mijn witte jurk!

solange koel Mevrouw draagt de rode jurk.

claire gewoontjes Goed. streng Geef me de jurk. O, ik ben zo alleen en zonder vrienden. Ik zie aan je ogen dat je mij haat.

solange Ik hou van u.

claire Zoals iemand van zijn bazin houdt, ongetwijfeld. Je houdt van mij en respecteert mij. En je hoopt op een schenking, een testament ten gunste van jou...

solange Ik zou alles doen wat in mijn macht ligt...

claire ironisch Ik weet het. Je zou me op de brandstapel gooien.

Solange helpt Claire met het aantrekken van de jurk.

Dichthaken. Niet zo hard trekken. Probeer me niet te knevelen.

Solange knielt aan Claires voeten en schikt de plooien van de jurk.

Probeer me niet aan te raken. Ga achteruit.

U stinkt als een dier. Van welke muffe vliering waar de knechten u 's nachts opzoeken, heeft u die lucht meegebracht? Van de vliering! De kamer van de dienstmeiden! Het zolderkamertje! vriendelijk Ik heb het over de lucht van zolderkamertjes, Claire, puur om het geheugen op te frissen. Daar...

Ze wijst naar een plek in de kamer.

Daar, de twee ijzeren bedden gescheiden door het nachtkastje. Daar, de grenen ladenkast met het altaartje van de Maagd Maria. Het klopt precies, toch?

solange Wij zijn zo ongelukkig. Ik kan wel huilen.

claire Het klopt precies. Laten we onze gebeden en het gekniel voor de gipsen Maagd Maria maar overslaan. We hebben het zelfs niet over de papieren bloemen.

Ze lacht.

Papieren bloemen! En het gewijde palmtakje!

Ze wijst naar de bloemen in de kamer.

Kijk naar de bloemen die ter ere van mij open gaan! Ik ben een mooiere Maagd, Claire.

solange Houd uw mond...

claire En daar, het beruchte zolderraampje, waar de halfnaakte melkboer doorheen springt tot vlak voor uw bed!

solange Mevrouw dwaalt af, Mevrouw...

claire Uw handen! Laat uw handen niet afdwalen. Hoe vaak heb ik het u niet toegefluisterd: ze stinken naar de gootsteen.

solange De val!

claire Wat?

solange schikt de jurk De val van uw jurk.

Ik schik uw val van de liefde.

claire Achteruit, zit niet te flikflooien!

Ze geeft Solange met haar Louis xv-hak een trap tegen haar slaap. Solange wankelt op haar hurken en wijkt achteruit.

solange Zit ik te schooien?

claire Ik zei, flikflooien. Als u zonodig moet grienen, doe dat dan op uw zolderkamer. Ik duld hier, in mijn kamer, slechts nobele tranen. Er komt

een dag dat de onderkant van mijn jurk er bezet mee zal zijn, maar dan met kostbare tranen. Schik mijn sleep, slet!
solange Mevrouw laat zich meeslepen!
claire De duivel zal mij meeslepen in zijn geurende armen. Hij tilt mij op, ik kom los van de grond, ik verdwijn...
Ze stampet met haar hak.
...en ik blijf hier. Het collier? Schiet toch op, we hebben geen tijd. Als de jurk te lang is, maak dan een zoom met wat veiligheidsspelden.
Solange staat op en wil het collier uit een juwelenkistje halen, maar Claire is haar voor
en krijgt het sieraad te pakken. Haar vingers zijn met die van Solange in aanraking gekomen en Claire deinst met afschuw achteruit.
Houdt uw handen verre van de mijne, het contact met u is smerig.
Schiet op.
solange U hoeft niet te overdrijven.
Uw ogen glinsteren. U bereikt de oever.
claire Pardon?
solange De grens. De beperking. U moet afstand houden, Mevrouw.
claire Wat een taal, kindje. Je neemt wraak, hè, Claire? Je voelt het ogenblik naderen dat je uit je rol stapt...
solange Mevrouw begrijpt me uitstekend. Mevrouw heeft mij door.
claire Jij voelt het ogenblik naderen dat je geen dienstmeid meer bent. Je wilt wraak nemen. Bereid je je voor? Scherp je je klauwen? Is je haat ontwaakt? Vergeet niet, Claire... Claire, luister je? Maar Claire, je luistert niet?
solange afwezig Ik luister.

claire Door mij, en door mij alleen bestaat de dienstmeid. Door mijn geschreeuw en door mijn gebaren.

solange Ik luister.

claire tiert Dankzij mij ben jij er en jij drijft de spot met mij! Je weet niet hoe zwaar het is Mevrouw te zijn, Claire, het excuus voor jouw aanstellerij! Er is maar dít voor nodig en je bestaat niet meer. Maar ik ben goed en ik ben mooi en ik daag je uit. De wanhoop over mijn geliefde maakt mij alleen maar mooier.

solange koel Uw geliefde.

claire Mijn arme geliefde verhoogt nog steeds mijn adel, kindje. Ik groei en groei om jou te kleineren of jou te prijzen. Doe een beroep op al je listen. Het is tijd!

solange Genoeg! Schiet op. Bent u klaar?

claire En jij?

solange aanvankelijk kalm Ik ben klaar, ik ben het beu het onderwerp van walging te zijn. Ik haat u ook...

claire Kalm maar, liefje, kalm maar...

Ze klopt zachtjes op Solanges schouder om haar tot kalmte te manen.

solange Ik haat u! Ik veracht u. U boezemt mij geen angst meer in.

Roep de herinnering aan uw geliefde in u wakker zodat hij u beschermt.

Ik haat u! Ik haat uw boezem vol gebalsemde zuchten. Uw boezem...

van ivoor! Uw dijen... van goud! Uw voeten... van amber!

Ze spuugt op de rode jurk.

Ik haat u!

claire happend naar lucht Nee! Nee, maar...

solange loopt op haar af Ja Mevrouw, mijn mooie Mevrouw. Denkt u dat u alles mag? Denkt u dat u mij de schoonheid van de hemel kunt ontzeggen? Dat u uw parfums, uw poedertjes, uw nagellak, de zijde, het fluweel en het kant kunt uitkiezen en het mij ontzeggen? De melkboer van me afpakken? Beken! Beken het van de melkboer! Zijn jeugd, zijn frisheid brengt u in de war, hè? Beken het van de melkboer. Omdat Solange zegt dat ze schijt aan u heeft!

claire radeloos Claire! Claire!

solange Wat?

claire mompelt Claire, Solange, Claire.

solange Ach, ja, Claire. Claire zegt dat ze schijt aan u heeft! Claire is hier, helderder, stralender dan ooit!

Ze geeft Claire een klap.

einde fragment

*De eerste voorstelling van De meiden in de vertaling van Marcel Otten
werd gespeeld
door Toneelgroep Amsterdam en ging op
11 december 2016 in première, in de Stadsschouwburg van Amsterdam*

Spel: Thomas Cammaert

Marieke Heebink

Chris Nietvelt

Regie: Katie Mitchell

*Dit werk mag slechts worden opgevoerd na voorafgaande schriftelijke
toestemming van: Auteursbureau ALMO bvba / Jan Van Rijswijcklaan
282 / B – 2020 Antwerpen / E-mail: info@almo.be / www.almo.be*

Jean Genet (1910-1986) was een Frans schrijver van proza, poëzie, toneel, scenario's en essays. Hij was bevriend met o.a. André Gide, Jean Cocteau, en Jean-Paul Sartre. Met zijn eerste twee toneelstukken: Les Bonnes (De meiden) en Haute Surveillance (Onder toezicht) vestigde hij naam als controversieel toneelschrijver

Toneelwerk

De meiden – Les Bonnes – 1947, 1954

Onder toezicht/Zwaar bewaakt – Haute Surveillance – 1949

Het balkon – Le Balcon – 1956, 1962

De negers – Les Nègres – 1958

Les Paravents – 1961

Zij – Elle – 1989

Splendid's – 1993

Le Bagne – 1994

Marcel Otten (1951) studeerde Nederlands, Engels, Frans, Filosofie, Oudijlands en Theaterwetenschappen. Na geruime tijd in Duitsland bij diverse grote toneelgezelschappen gewerkt te hebben, was hij aan Toneelgroep Theater verbonden als dramaturg/vertaler. Daarna vertaalde en bewerkte hij in totaal zo'n 100 toneelstukken voor alle grote gezelschappen. Hij verwierf bekendheid met het omvangrijke vertaalwerk van Heiner Müller en zijn eigenzinnige toneelbewerkingen. Hij was mede-auteur van de roemruchte film 06 en hij oogstte veel lof met A Clockwork Orange en Oog om oog. Bovendien vertaalde hij zo'n 35 werken uit het Oud- en Modern IJlands; voor de vertaling van de Edda van Snorri Sturluson kreeg hij de Filter Vertaalprijs 2012. In 2016 verscheen zijn geprezen vertaling van Thomas Hardy's Far from the Madding Crowd –Ver weg van het stadsgewoel

Vertalingen / bewerkingen / eigen werk

Egmond van Johann Wolfgang Goethe – 1984

Grieks (Greek) – Steven Berkoff –1985, 1991, 1995

Beschuit met muisjes – Herman Heijermans, hertaling – 1985

Smakelijk Kerstfeest (Harry's Christmas) – Steven Berkoff – 1986 t/m 1992

Het Huis van Atreus – een compilatie van Iphigeneia

in Aulis (Euripides), Agamemnon (Aischylos), Elektra (Sofokles), Orestes (Euripides) en Iphigeneia in Tauris (Euripides) – 1987

Schurftkop (Grindkopf) – Tankred Dorst – 1988

Explosion of a memory / Overlijdensbericht – Heiner Müller – 1989

Het eiland van het grote bloedbad – Heiner Müller, toneel (bundel) – 1990

Ruiters naar zee (Riders to the sea) en In de schaduw van het dal (In the shadow of the Glen) – J. M. Synge – 1990

Alleen wij, wij alleen (Ourselves alone) – Anne Devlin – 1990

Het kale land (The Waste Land) – T. S. Eliot – 1990

Iphigeneia in Tauris – Johann Wolfgang Goethe – 1991

Lunch – Steven Berkoff – 1992, 1997, 2004

Tractor – Heiner Müller – 1992

Gelukkig degene die vergeet (Glücklich ist, wer vergisst) – Bodo Kirchhoff – 1992

Nepal – Urs Widmer – 1992

Vastgoed B.V. – naar David Mamet Glengarry Glen Ross – 1992

Martha & George – Geachte ouders (Dear Parents) – Michael Matthews – 1992

Tom & Willie – Onbewoonbaar verklaard – Tennessee Williams This Property is Condemned – 1992

De verovering van de zuidpool – Manfred Karge – 1993

Decadence – Steven Berkhoff – 1993

Steven Berkoff, toneel (bundel) – 1993

De mooie onbekende (Die Schöne Fremde) – Klaus Pohl – 1993, 2000

Proefproces (Trial Run) – Nigel Williams – 1993
06 – samen met Ad van Kempen, Ariane Schluter en Johan Doesburg –
1994
Afwezig (Otherwise Engaged) – Simon Gray – 1994
Nirvana – Arthur Kopit – 1994
Stadscoyotes (True West) – Sam Shepard – 1994
Drenkelingen (Imagine Drowning) – Terry Johnson – 1994
Oleanna – David Mamet – 1994
De Dood, de duivel (Tod und Teufel) – Peter Turrini – 1995
Lysistrata – Aristofanes – 1995
Massage – Steven Berkoff – 1996
Oidipous Koning – Sofokles – 1996
Molly Sweeney – Brian Friel – 1996, 1998
A Clockwork Orange – naar Stanley Kubrick / Antony Burgess – 1997
Zwijn in de liefde (Fool for love) – Sam Shepard – 1997
Lulu of de doos van Pandora – Frank Wedekind – 1997
Last voyage – Heiner Müller (bundel) – 1997
Al mijn zonen (All my sons) – Arthur Miller – 1998, 2010
Leeuwendalers / Een Vondelcommentaar – naar Joost van den Vondel
Leeuwendalers – 1998
Franciska – naar Frank Wedekind *Franciska* – 1998
Macbeth – naar William Shakespeare / Heiner Müller – 1999
Hunker (Crave) – Sarah Kane – 1999, 2000, 2014
Donuts & Hotdogs (The food chain) – Nicky Silver – 2000
De schlemiel (Kvetch) – Steven Berkoff – 2000, 2002
Diskoobigge (Disco pigs) – Enda Walsh – 2000

Vertaling / Bewerking Marcel Otten (bundel) – 2000
Nachtvinders (Nachtschwärmer) – Thomas Oberender – 2000
Esprit (Wit) – Margeret Edson – 2001
Come back (Mackerel Sky) – Hilary Fannin – 2002
Koken met Elvis (Cooking with Elvis) – Lee Hall – 2002, 2003
4.48 u. Psychose – Sarah Kane – 2002, 2005, 2011
Gagarin way – Gregory Burke – 2002
This lime tree bower – Conor Mcpherson – 2002
Requiem for a heavyweight – Ron Serling – 2002
Ver van huis (Far away) – Caryl Churchill – 2002
Eten met vrienden (Dinner with friends) – Donald Margulies – 2003
Dood van een handelsreiziger (Death of a salesman) – Arthur Miller – 2003, 2011
Strange Interlude – Eugene O’Neill – 2003, 2012
Hoofd in de wolken (Stones in his pocket) – Marie Jones – 2003
Eden – Eugene O’Brien – 2003
Poerim (eigen werk) – 2004
Braaaaaf! (Dog) – Steven Berkoff – 2004
Liaisons dangereuses – naar Choderlos de Laclos – 2007
De Batavia (eigen werk) – 2008
Oog om oog – naar Sister Helen Prejean Dead Man Walking – 2009
Piet Paaltjes – over François HaverSchmidt (eigen werk) – 2010
Het platte land (The Lonesome West) – Martin McDonagh – 2010
When Harry Met Sally – naar Nora Ephrons gelijknamige film – 2011
Ingebed (Bedbound) – Enda Walsh – 2011
Peer Gynt – Henrik Ibsen – 2012

De meiden (Les Bonnes) – Jean Genet – 2016

De Nieuwe Toneelbibliotheek, Tekst #370
© 1947, 1954, Jean Genet
© Editions Gallimard, Paris, 1947 et 1968
Oorspronkelijke titel: *Les Bonnes*
© 2016, herziene vertaling Marcel Otten

de meiden [een fragment]

21.